

גליון נושא: 'איסור הלואה ברבית'

בס"ד, יום ג' פרשת משפטים, כ"ג שבט תשע"ו.
דיונים אקטואליים בסוגיות הנלמדות, לעורך לב המעיין 'ולא הלכה למעשה',
מסכת ב"מ פרק איזהו נשך דף ס:

איסורי נשך ותרבית

במשנה (בבא מציעא דף ס:)

איזהו נשך ואיזהו תרבית,
איזהו נשך: המלוה סלע
בחמשה דינרין, סאתים חטין
בשלש אסור, מפני שהוא
נושך. ואיזהו תרבית המרבה
בפירות.

1. איסור, או דין ממון.

חקירה: זה ברור שאילולי
איסור התורה, רבית הוא חוב
גמור בדיני ממון, דאם לא היה
נוצר חיוב של רבית הוי
כמתנה בעלמא שמותר
מדאורייתא. אולם יש לחקור
אחרי שהתורה אסרה, האם
בדיני ממון זה שלו ויש רק
איסור כחלבים ועריות, או
שהאיסור מפקיע החיוב
בחור"מ דהוי דין ממון לחבירו
כמו גזל. נדון זה קיים גם כלפי
חיוב החזרת רבית, האם זה
רק מצוה להשיב את אשר
עיוות, או שזה דין ממון
כהשבת גזילה. (ו.פ.).

איסור רבית מופיע בתורה
בפ' משפטים (שמות כב כד)
לא־תִשְׁמֹן עָלָיו נֶשֶׁךְ, שזה
הפרשה של דיני ממונות.
במשניות ובגמ' מופיע בב"מ
שזה דיני ממונות. וכן
ברמב"ם כתוב בהלכות מלוה
ולוה שזה דיני ממונות. אולם

פנינים

חומר איסור רבית

כמה לאוין: מבואר **במשנה** (ב"מ דף עה:) שיש בהלואה
ברבית כמה לאוין משום לא תתן, ומשום אל תקח מאתו,
ומשום לא תהיה לו כנושה, ומשום לא תשימון עליו נשך,
ומשום ולפני עור לא תתן מכשול ויראת מאלהיך אני ה',
ומשום לא תשיך לאחיק, ולאחיק לא תשיך. ויש איסור לכל
המתעסקים, אף לעדים הסופר והסרסור באיסורי רבית מן
התורה ואבק רבית מדבריהם.

נכסיו מתמוטטין: חז"ל החמירו מאד בחומר איסור רבית,
כמבואר **בגמ'** (בבלי ב"מ דף עא.) **וירושלמי** (ב"מ פ"ה ה"ח)
ותר"כ (בהר פרשה ה' ה"ג) ונפסק **בשו"ע** (יו"ד ריש סימן
קס) המלוה ברבית הרי הוא כאילו כופר ביציאת מצרים
ובאלקי ישראל, ועושה את התורה פלסתר, ואת משה רבינו
בדאי רח"ל. ונכסיו מתמוטטין ואינם עולים עוד.

ובמדרש (שמות רבה לא יג) כאילו עבר על כל העבירות
שבתורה. **ובגמ'** (ב"מ עה) העובר על זה יותר ממה שמרויח
מפסיד. **ובתוספתא** (ב"מ סוף פ"ו) מלוי ברבית מתמוטטין
מן העולם. **ובתורת כהנים** (ויקרא כה לח) הפורק ממנו עול
רבית, פורק ממנו עול שמים. **ובמדרש** (רבה שמות לא יג)
כל מי שנוטל רבית, כאילו עשה כל הרעות והעבירות
שבעולם. **ובגמ'** (מכות דף כ"ד) דוד המלך העמיד את התורה
על י"א מצוות עיקריות, וכלל בהן איסור רבית.

אין רפואה לכח הנחש: דברים מאלפים כתב **המהר"ל**
מפראג (הגדה של פסח למהר"ל עמוד רח) מדוע כתוב
יציאת מצרים יחד עם איסור רבית, כי הנוטל רבית אינו
מאמין בהשגחת השי"ת, ומבטל חיותו ופרנסתו של אדם,
לכן כתוב בו לשון נשיכה שנוטל חיותו ונושך, כנחש שנושך
החיות. נכסיו מתמוטטין ואין חוזרין לעלות, כי דבק בכח
הנחש שהביא מיתה לעולם, ואין רפואה לכח הנחש. ❖

הטור ובשו"ע כתב הלכות רבית ביו"ד שזה איסור והיתר, וכ' **הגר"י אברמסקי** זצ"ל שנחלקו האם
רבית כמו גזל. אכן ידוע מהלך נוסף (ד.ד.) שמצד חו"מ חייב לתת את הרבית ומצד יו"ד אסור, ויסוד
איסורו כעין גזל, שאסרה תורה לחסר ממון חבירו אפילו מדעת גמור, שאין מוחל בלב שלם, נמצא

שדין האיסור משליך על דיני הממון ושפיר שייך גם לדיני ממונות וגם לדיני איסור והיתר. ואין ראייה שהטור חולק, כי **הטור והב"ח** (ריש סימן קס) כתבו התנצלות שנכתב ביו"ד ולא בחו"מ כרבי, אגב דיני עכו"ם.

חקירה נוספת: עוד יש לחקור האם רבית זה מצווה של בין אדם לחבירו, או שזה מצווה של בין אדם למקום, ונפק"מ שאם האיסור לחבירו צריך לפייסו בעוה"כ, כמבואר בשו"ע, ואם האיסור לשמים צריך לקיים רק דיני תשובה, ודוי, חרטה על העבר, וקבלה על העתיד.

לחבירו: ולכאורה יש להוכיח מדברי הגמ' (ב"מ סא.) למה לי דכתב רחמנא לאו בגזל לאו ברבית לאו באונאה. ופירש רש"י (סא. ד"ה למה לי) שכולם חסרון ממון שמחסר את חבירו, מוכח שהוי לחבירו. עוד מבואר בגמ' (דף סב) הגזלנים ומאי ניהו מלוי ברבית. מוכח שהוי דין ממון כמו גזל. והמצוה הוא בין אדם לחבירו ולכן האיסור הוא רק לישראל, אבל לגוי יש מצוה להלוות ברבית דכתיב (דברים כג כא) לנכרי תשיך ולא אחיק לא תשיך.

2. לחבירו או לשמים

מחלוקת: ומצינו בזה מחלוקת, דעת הריטב"א (קידושין דף ו:), וכך נפסק בשו"ע, שממון של רבית הוא ממון גמור של המלוה, ויכול לקדש בו אשה, ורק שיש מצוה להחזיר, וזה גופא התחדש בתירוץ הגמ' שאני רבית שידע וקמחיל, שאין זה גזל והוי ממון גמור של המלוה ויש רק דין איסור. אכן המחנ"א (סימן א' ב') חולק עליו, וסובר שאין זה ממון אלא גזל בידו. ונפק"מ בחזרת רבית שלדעת המחנ"א יורדין לנכסיו, ולדעת הריטב"א אין יורדין לנכסיו דהוי רק בגדר כפיה על המצוות. ועיין במגילת אסתר בדעת הרמב"ם (ספר המצוות), שרבית זה מדין גזל, והשבת הרבית משום והשיב את הגזילה. ואילו הרמב"ן שם כתב שאינו גזל רגיל, אלא חידוש התורה משום וחי אֶחֶיד עִמָּךְ (ויקרא כה לו).

המחנ"א (סימן א' ב') מוכיח מהגמ' (ב"ק קיב.) שלדעת רמי בר חמא מה שאין היורשים חייבים להחזיר רבית קצוצה שנטל אביהם, הוא משום שינוי רשות דרשות יורש כרשות לוקח, ומשמע שמעות אלו נדון כגזל. ועיי"ש בתוס' (ד"ה אע"פ) דאע"ג דמדעת נתנום לו, איתנהו גביה בתורת גזילה דהוי כנתינה בטעות דלא נתן לשם מתנה אלא בתורת רבית ומקרי גזילה בעיניה. וגם רבא (בב"ק שם) שחולק ולומד מהפסוק (ויקרא כה לו) וחי אֶחֶיד עִמָּךְ, דלדידה אזהר רחמנא לבריה לא אזהר רחמנא. פירש המחנ"א שרבא לא חולק ביסוד על רמי בר חמא, רק שסובר שזה גזיה"כ שהבנים זכו בממון.

אכן הברכ"ש והגרש"ש פירשו שלרבא מוכח דהוי ממון גמור של המלוה, דאי הוי גזל איך שייך פטור אצל היורשים, ואיך קנו הממון ומה מועיל דלבריה לא אזהר רחמנא. ודעת הגר"א (בהגהות על שו"ע) שאם נטל רבית בעל כרחו של לוח חשיב גזל אפילו רבית שאין יוצא בדיינים, והינו שכיון שיש איסור לקחת אין זה ממון שלו רק אם הלוח מסכים לתת.

מחילה: נשאלת השאלה, כיון שרבית הוא איסור לחבירו, מדוע אין מועיל מחילה כמו שמועיל מחילה על איסור גזל, עוד קשה מדוע אין יכול להתנות תנאי ע"מ שאין בו איסור רבית, כמו שמצינו לר' יהודה שיכול להתנות על שכ"ו דבדבר שבממון תנאו קיים, וכן מצינו באונאה שיכול להתנות על מנת שאין בו אונאה, בפרט באופן שהלוח מבקש למלוה שיתן לו הלואה ברבית, ואין זה עושק כי באמת זה משתלם ללוח.

ומתוך הגר"ש שקאפ (שערי יושר שער ה' פרק כ"ה) ויסודו בריטב"א החדשים (ב"מ סא. ד"ה רבית דמדעתיה) שירדה תורה לסוף דעתו של אדם ובאמת אינו מוחל. ביאור הדברים (מ.פ.) שהמחילה הוא מחמת שיהוי המעות, ואינו מוחל בסתם לתת כסף לחבירו, וזה גופא אסרה תורה שבעצם גם כשמוחל יש עוול לחבירו במה שמשלם אגר נטר, [אפילו באופן שמשתלם ללוח לשלם רבית, שמרויח פי כמה בעיסקא שעושה, עדיין זה עוול מה שהמלוה אין לו סיכון בעסקא ורק מקבל רווחים]. ומצינו עוד איסורים של בין אדם לחבירו שאין מועיל בהם מחילה, כגון איסור רציחה שלמרות שזה איסור לחבירו אין מועיל בו מחילה. ולא דומה לגזל שאם מוחל אינו גזל. וכן באונאה

מנהג ישראל תורה

מכשולות באיסורי רבית

מחברי זמננו: כתבו הגר"פ וינד שליט"א (ברית פנחס הקדמה), והגר"ש שינלזון שליט"א (שערי הלכה בהקדמה), בעולם הפיננסי של היום מצוי מכשולות של רבית על כל צעד ושעל, וללא הוראות ברורות של רבנים מוסמכים לא ימלט שיכשל באיסורים גמורים. והפתרון לזה לברר היטב כל דיני ריבית. והוסיפו שיש כמה סיבות מדוע מצוי מכשולות כיום באיסורי רבית כדלהלן.

א. מסובך: מפני שהלכות ריבית סבוכות ביותר בהקפם ובעומק הסברא, ולכן יש חוסר ידיעה כללית בהלכות ריבית. בפרט שכל שינוי קטן כגון קבלת אחריות או שליחות, יכול להפוך את המעשה מהיתר גמור לאיסור דאורייתא, או להיפך, והלכותיו כהררים התלויין בשערה.

ב. נפוץ: האופנים שיש בהם חשש איסור ריבית נפוצים ביותר כיום, מי שמתעסק במסחר, נתקל בהם עשרות או מאות פעמים ביום. ואפילו אדם רגיל שאינו עוסק במסחר ובהלוואות, נתקל בהם על כל צעד ושעל, מינוס בחשבון בנק, רבית על יתרת זכות, עניני משכורת בהצמדה, עניני משכנתא.

ג. פורקי עול: אנו נמצאים כיום בחברת אנשים שהם פורקי עול תורה ומצוות, שלפי חוקיהם וסברתם נטילת ריבית או הצמדה למדד יוקר המחיה הוא דבר המוסרי ביותר, ואין בזה עוול כלל, ועל ידי זה מתרגלים להקל באיסורי ריבית החמורים.

ד. לא שם לב: גם לאחר לימוד וידיעת ההלכות יש חוסר שימת לב שבמעשה שהוא עושה יש חשש איסור ריבית, כגון קניית מוצר בתשלומים ולהוסיף על המחיר, להצמיד את המחיר למדד יוקר המחיה או לשער היציג של הדולר, עריכת היתר עיסקא ללא ידיעה והבנה מה הוא עושה.

ה. נדונים חדשים: היות ויש הרבה נידונים מחודשים שמציאות הזמן יוצרת את השאלות הללו. כגון אפיקי השקעות, קרנות פנסיה, קופות גמל, השקעות בחו"ל בערך מטבע זר, ועדיין לא דשו בזה בשולחן מלכים, ולא נתברר היטב ההוראה בהם.

ו. העולם משתנה: אף תלמידי חכמים שכבר למדו הלכות רבית, אינם מודעים לכל החששות, מפני חוסר הבקיאות בדרכי המסחר המשתנה, בכל עת ובכל שעה.

ז. כמצחק בעיני שומעיו: כבר לפני 300 שנה, כתב רבי שמואל אבוהב (שו"ת דברי שמואל בהקדמה) וז"ל בדור הזה בעוונותינו הרבים השליכו מצוה הזאת אחרי גוום, עד אשר כמעט נשתכח מהמון עם חומרתה, יען רוב משאם ומתנם שטוף באיסור רבית או אבק רבית, ויהי כמצחק בעיני שומעיו, באין מבין עומק איסורו, ולא ישמע לקול מלחשים ומגידים דברי אלקים חיים, אלקא מאריך אפיה וגבה דיליה, כי לבסוף יתקים בעובר על איסורי רבית עשה עשה עשה ולא במשפט בפי צי ימיו יעזבנו (ירמיהו יז יא). ❖

כ' רבינו חננאל (ב"מ דף נא.) שדייק מהגמ' (שם), וכן משמע ברש"י (ב"מ דף נא: ד"ה מפרש) שאף כשיודע שמתאנה ומסכים נחשב אונאה, דעושק זה אסרה תורה.

דעת הגאונים: מבואר בגמ' דשאני אונאה משום דלא ידע למחול, אבל רבית מדעתו ומוחל ובהכי אסרה תורה. וזה ברור שאין מועיל מחילה קודם ההלוואה שהרי בהכי אסרה תורה. ונחלקו הגאונים והרמב"ם אם מועיל מחילה על הרבית אחרי ההלוואה. דעת הגאונים שאין מועיל מחילה בריבית, ומוכיחים שהרי כל ריבית הוי מחילה ואסרה תורה, והוא הדין אחרי ההלוואה הוא בכלל איסור זה.

אולם דעת הרמב"ם דמועיל מחילה. ופירשו הרא"ש (על הגמ' בדף סא.) והמגיד משנה, שהבין הרמב"ם שכל מה שאמרה הגמ' שלא מועיל מחילה זה רק בשעת ההלואה אבל אחרי ההלואה הרי זה ככל חוב כסף שמועיל בו מחילה. ומבאר הברכ"ש (ב"מ סימן מח, ובהרחבה בחידושי ר' ברוך בער ב"מ עמוד רנח) דבאמת איסור רבית הוא דין ממון גמור, אלא דגילתה התורה שאין מועיל מחילה כיון שאין המחילה בלב שלם, דמוחל רק משום המתנת המעות, אבל אחר שגבה את הרבית מועיל מחילה שלא יצטרך להחזיר, דהוי חוב ממון רגיל לחבירו שודאי מועיל בו מחילה.

מעשה נפלא!

3. שאלה: דירה ל'חתן העילוי'

מעשה שהיה: ב'חתן עילוי' שהשווער התחייב עבורו, בסגירת השידוך בשטר 'זכרון דברים' ובקנין אגב סודר, סכום של 600,000 ₪ לצורך רכישת הדירה. דא עקא כשהיה צריך לשלם הוא נקלע לקשיים כספיים, לכן שילם בעת רכישת הדירה מקדמה של 200,000 ₪ במזומן, וסיכם עם בני הזוג שיוציאו הלואה משכנתא מהבנק על שמם בסך 400,000 ₪, והוא ישלם כל חודש לבני הזוג עלות תשלומי המשכנתא, קרן + רבית. מחוסר ידיעה לא כתבו היתר עיסקא בין השווער לחתן, כעת השאלה האם עברו על איסור רבית, ומה תקנתם מכאן ואילך (ר.ח.).

צדדי השאלה: זה ברור בש"ך (סי' עה ס"ק פג), שהתחייבויות שקיבלו על עצמם המחותנים הם כלפי בני הזוג, הבעל והאישה, ולא התחייבויות הדדיות ביניהם. ולכאורה כיון שיש חוב לשווער בסכום קטן, ומשלם סכום גדול עם רבית והצמדה, ואין לו היתר עיסקא מול המלוה, שהרי הבנק אינו יודע שלוה עבור חבירו, ורק החתן יש לו היתר עיסקא מול הבנק. וזה כמו הלואה וזקיפה במלוה, ובמה שהחתן קיבל הכסף זה כמו שהשווער קיבלו בתורת הלואה מהחתן מדין ערב ועבד כנעני (מ.ש.). או דלמא כיון שהתחייב לו דירה כך הצורה של רכישת דירה שאין כסף ולוקחים משכנתא ומשלמים בתשלומים חודשיים, ודומה למה שכתוב בשו"ע (יו"ד קעז סעיף ו) בנדונית חתנים שהתחייב אם יתן לשנה כך, ואם לשנתיים יתן יותר, מותר ואינו רבית דחשיב כאילו התחייב בשני צדדים.

4. תשובה: מחלוקת הפוסקים

האוסרים: דעת הגר"י בלוי זצ"ל (פתחי חושן פרק ט' הערה לא, ברית יהודה פ"ו הע' לב), והגר"נ קרליץ שליט"א (חוט שני רבית סוף פרק ט"ו), והגר"מ גרוס שליט"א (א.פ.), והגר"מ שטרנבוך שליט"א (משפטי רבית עמוד שפ), והגר"ר שמאי קהת הכהן גרוס שליט"א (עלים לתרופה שמות תשס"ז), והגרש"י גלבר שליט"א (נתיבות שלום עמוד תרטו), והגר"ר אפרים זאב מזוז שליט"א (משפטי רבית עמוד שפ), וכן שמעתי מהגר"נ קופשיץ שליט"א, ומהגר"ר שבח רוזנבלט שליט"א, ומהגר"א שפיגלר שליט"א, ומהגר"י מרמרוש שליט"א שיש בזה איסור רבית. והסביר הגרש"י גלבר (ל.א.), שאין לומר 'אומדנא דמוכח' שאם לא יהא לו יתן רק משכנתא, שאדרבה החתן מעדיף מזומן כדי שלא יהא תלוי בשווער לאורך שנים. ורק אם השווער עני מותר בלי היתר עיסקא שברור שלא התכוון לתת מזומן.

הפתרונות: (מהרבנים הנ"ל). 1. לעשות מלכתחילה היתר עיסקא בין החתן לשווער, ואם לא עשו מראש יעשו עכשיו, במעמד הלואה חדש. [אכן הגר"י בלוי מעלה צד שלא מועיל היתר עיסקא שכן ההורים לא עשו כאן עיסקא, ורק שילמו בו את החוב. עיצה לזה שיחול ההיתר עיסקא, שמעתי מהגר"ש רוזנבלט, שהחתן בתורת שליח של הבנק לעשות עיסקא יקנה חלק בדירה של השווער עבור הבנק, ובפרעון יחזור ויקנה את הדירה לשווער. בצירוף התנאים המבוארים בסימן קעד, שיהא זמן קיום למקח, מכירה ולא החזרה, על מנת ולא ביטול מקח, ויעשו כן בקנין סודר]. 2. לסכם בפירוש בזכרון דברים שהחוב הוא במשכנתא ולא במזומן, וכל החוב מלכתחילה הוא לשלם את תשלום ההוצאות החודשיות שיש לזוג הצעיר ודומה לנדונית חתנים. 3. הגר"נ קופשיץ - שהחתן ימחול על ההתחייבות הראשונה, והשווער יכתוב התחייבות חדשה, אכן הגר"י בלוי הסתפק אם מועיל התחייבות חדשה. 4. השווער יחתום בבנק כלוה נוסף או כערב, ואז ההיתר עיסקא חל גם כלפיו, ופורע את הלואתו ולא הלואת החתן.

איסור של הלוח

לכאורה מכך שיש איסור לאו ללוח, מוכח דהוי איסור ולא דין ממון שהרי לא שייך איסור גזל ומזיק לעצמו. כלשון רש"י (סא. ד"ה ואפילו) דהא אזהרת לוח לאו משום דמחסר הוא. אמנם ברמב"ן (עה"ת) מבואר שהוא חיזוק ללאו של המלוח. וכן משמע בתוס' (דף ע. ד"ה מעות) שהקשו מדוע מעות של יתומים מותר להלוותן בריבית, הרי עדיין יש איסור ללוח. ותירצו (בתירוץ השני) שהלוח אינו מתחייב משום לא תשיך, רק כשהמלוח מוזהר. מוכח שאיסור הלוח יסודו באיסור המלוח. ועיין ברמב"ן (דף סב. ד"ה לא) שריבית אינו לאו הניתק לעשה, כי איסור הלוח והמלוח שוים, וכמו שהלוח אינו יכול לתקן, גם המלוח אינו יכול, והוי מצוה בעלמא להחזיר (ו.פ.). ❖

המתירים: שמעתי מהגר"י טשזנר שליט"א, וכן שמעתי בשם הגר"ר משה שאול קליין שליט"א (א.ט.), וכן שמעתי מהגר"מ סירוטה שליט"א, שמותר לכתחילה ואין צריך היתר עיסקא, שזה אומדנא דמוכח שהחתן קונה דירה לעצמו, ואינו מלוח לשווער, וההתחייבות לדאוג שיהא לזוג 600,000 יתקיים בתשלומים החודשיים, אך לא בתורת פרעון חוב, ודומה לנדונית חתנים שהתיר הרמ"א אם ההתחייבות בשני סכומים היה קודם הנישואין, וגם כאן האומדנא דמוכח קיים קודם הנישואין שאם לא יהא לו יתן רק משכנתא.

ויש שהוסיפו עוד סברא, שאילו לא יהא לשווער כסף, אף שמדינא יכול לתובעו, אבל למעשה החתן לא יזמין אותו לדין תורה, נמצא שנותן רק כמה שיכול, ואינו בגדר פרעון חובו. והגר"מ סירוטה נימק את ההיתר שיש הבדל בין מתנה לחוב, וכיום כל השידוכים זה בגדר הבטחה לתת כספי צדקה ומעשר געלט לחתן ואינו בגדר חוב ולא שייך בו מלוח ולוח, ודומה לנדונית חתנים שנתחייב בשני סכומים, ורק כשיש הלואה אסור ואי אפשר להתיר מכח דברי הט"ז. והוסיפו (ב.א.) על סברא זו עפ"י דברי הגר"נ קרליץ שלו יצויר שהחתן זוכה בפייס, השווער נפטר מחיובו לתת 600,000 שקל, שכל החיוב הוא לסדר את בני הזוג בדירה. ולפי זה יותר מובן, שבנסיבות שנוצרו משיג את הדירה שהתחייב באמצעות משכנתא.

המקילים בדיעבד: שמעתי מהגר"ר אריה דביר, בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ובשם הגר"נ קרליץ שליט"א (ב.א.), וכן שמעתי בשם הגר"מ גרוס שליט"א (א.פ.), וכן שמעתי מהגר"ר אשר פריימן שליט"א, שבזמננו בדיעבד אפשר לסמוך על האומדנא שמעיקרא דעתם לתת במשכנתא אם לא יהא מזומן, בצירוף הסברא שלמעשה שום חתן אינו כופה את השווער בדין תורה לשלם דוקא במזומן. אך לכתחילה יעשו היתר עיסקא. עוד סברא להתיר בדיעבד כתב הגר"פ וינד שליט"א (רבית הלכה למעשה ברית פנחס עמוד רטז), וכן העלה צד הגר"י בלוי (שם) בדרך אפשר, וכן שמעתי בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל (א.כ.), וכן שמעתי מהגר"י פרידמן שליט"א, שלכתחילה צריך לעשות היתר עיסקא בין החתן לשווער, אך בדיעבד מספיק היתר עיסקא של החתן מול הבנק, שהרי זה כאילו עשה החתן בפירוש היתר עיסקא עם השווער (ר.ל.).

וביססו דבריהם על הט"ז (סימן ק"ע ס"ק ג') שדוקא כאשר מוציא ההלוואה לעצמו ואח"כ מלווהו לחבירו אסור בלא היתר עיסקא, אך אם לקחו לכתחילה עבור חבירו הוי שלוחו, ואין צריך היתר עיסקא, שזה כאילו עשה המשלח היתר עיסקא עם השליח [והחולקים סוברים שאין לסמוך על הט"ז כי העצי לבונה (שם) חולק על הט"ז, ועוד שהט"ז דיבר בעיסקא ממש של שני שותפים אז שייך לדון שהעיסקא על דעת השותפות, אבל השווער אין לו עיסקא ואינו שותף לחתן].

עוד טען אחד ממורי ההוראה שליט"א שכיון שההורים משלמים בהו"ק, ובהלוואה הם מתעסקים מול הבנק, והשם של הבן הוא רק לצורך רשמי, לכן נחשב שההיתר עיסקא חל כלפי ההורים. אכן סברא זו לא תועיל בחו"ל בבנק של גויים שאין לבנק היתר עיסקא, ושם צריך לכתוב בפירוש היתר עיסקא בין החתן לשווער (נ.ש.). (וע"ע פרטים נוספים בספרים המוזכרים; וכן בספרים תורת ריבית פ"ה סעיף יט ופ"ז סעי' י"ד; דעת ריבית על שו"ע סי' קע סט"ו; ריבית כהלכתה 3 סיבות להיתר). ❖